

◆ RAVIMIAMETI RINGKIRI ◆

Statistika lisa

Juuli 1998

ÜLEVAADE EESTI APTEEKIDE TEGEVUSEST AASTATEL 1995 - 1997

I Apteekide arv ja käibed

1990 aastal tegutses Eestis 218 riigile kuuluvat jaemüügiapteeki. Neile lisandusid ametkondlikud (haigla-, sõjaväe-, veterinaar-) apteegid. Esimene riiklik tegevuslitsents erakapitalil põhinevale apteegile anti 1991. aastal. Järgnevatel aastatel eraapteekide asutamine jätkus, kas siis erastamise teel või uute apteekide avamise teel.

1993 aastal loodi 13 uut apteeki (Kaarli, Fennomedi, Almondi, Paasiku, Nõmmelille ja Eluvee Apteek Tallinnasse; Ranna ja Mai Apteek Pärnusse; Nõo Uus Apteek ja Mare Apteek Tartumaale; Medica Apteek Tartusse; Võru Väike Apteek Võrusse; Farma Apteek Sillamäele).

1994 aastal asutati 12 uut apteeki (Narva-Jõesuu Apteek Narva-Jõesuus; Saare Apteek Pärnusse; Pirita Meditsiinikeskuse, Kotka ja Tihniku Apteek Tallinnasse; Magnum Dentali, Tartu Uus, Variku ja Ráni Apteek Tartusse; Lootuse apteek Narva; Paide Keskväljaku Apteek Paidesse; Elva Kesklinna Apteek Elvasse).

1995 aastal loodi vaid 5 uut apteeki (Mähe, Stroomi ning Uus-Tatari Apteek Tallinnasse; Anneturu Apteek Tartusse ja Leie Apteek Viljandi-
maale).

1996 aastal loodi 14 uut apteeki (Agnes Kõivu Apteek Valgamaale; Männimäe Apteek Viljandisse; Koduapteek, Lasnamäe Uusapteek, Lahe Apteek Tallinnasse; Rüütli Apteek Pärnusse; Rookopli Apteek Kärdlasse; Iidla, Kaare ja Pavlovi Apteek Ida-Virumaale; Nurme Apteek Haapsallu; Raja- ja Kastani Apteek Tartusse; Türi Kesklinna Apteek Türi ja Taimi Apteek Võrumaale).

1997 aastal loodi 13 uut apteeki (Gonsiori, Lauupeo, Jannseni, Sütiste, Kännu ja Kadaka Apteek Tallinnasse; Oja Apteek Pärnusse; Järveküla- ja Tammiku Apteek Kohtla-Järvele; Hauka Apteek Antslasse; Munamäe Apteek Otepääl; Laine Apteek Suure-Jaani).

Käsitatud kolme aasta jooksul on erinevatel

põhjustel likvideeritud 11 apteeki: Laagna ja Pirita Meditsiinikeskuse Apteek Tallinnas; Valgu Apteek Raplamaal; Leisi Apteek Saaremaal; Surju Apteek Pärnumaal; Kuremäe ja Sompä Apteek Ida-Virumaal; Võrutänava Apteek Tartus; Mare Apteek Tartumaal; Rõika Apteek Viljandimaal; Ahja Apteek Põlvamaal. Mitmed hõreda asustusega piirkonnas asuvad apteegid on muudetud haruapteekideks. Filiaalset apteegiks on muudetud üks - Paldiski Apteek.

1996/97 aastal toimus ulatuslik apteekide omandi- ning ettevõtluvormi ümberkujundamine. Seni oli kõige enam apteekte aktsiaseltside omanduses. Enamasti kujundati aktsiaseltsid ümber osäühinguteks või füüsilisest isikust ettevõtjateks. 1998 aasta I kvartaliks oli selline Äriseadustikust lähtuv äriühingute ettevõtluvormide muutmine praktiliselt lõppenud. Aasta aastalt kasvab eraomandis olevate apteekide arv, millised moodustasid 1. jaanuariks 1998 juba 93% kõigist jaemüügiapteekidest. Täna on suurem osa apteekte erastatud ning valdavalt osäühingu või füüsilisest isikust ettevõtja omanduses. Aktsiaseltsidena jäävad arvatavasti tegutsema vaid vähesed (tabel 1). Munitsipaalapteegid on enamikus väiksema käibega maa-apteegid.

	01.01.95	01.01.96	01.01.97	01.01.98
Apteekide arv,	283	287	298	306
Haiglaapteegid	44	50	51	55
Jaemüügiapteegid	239	237	247	251
Eraomandis	185	190	210	233
aktsiaseltse	158	149	89	30
osäühinguid	1	3	56	126
eraapteekte	26	38	64	76
täisühinguid	0	0	1	1
Munitsipaalapteegid	52	45	35	16
Ülikooli apteegid	2	2	2	2

Tabel 1. Apteekide arv vastavalt omandi- ja ettevõtluvormile 1995-1998

Apteekide kogukäive on alates 1994 aastast püsivalt kasvanud (tabel 2). See on tingitud nii apteekide arvu suurenemisest, elukalliduse tõusust kui ka üldisest ravimite tarbimise suurenemisest. Ravimite tarbimise kasvu kajastab alates 1992 aastast peetav Eesti ravimikasutuse statistika, mille lõpptulem esitakse defineeritud päevadoosides (*Defined Daily Dose/DDD*) s.o ravimi tavalises ööpäevases annuses täiskasvanud inimesel vastavalt selle peamisele kasutamiskiirusele, tuhande inimese kohta ööpäevas (DDD/1000/ööpäev).

Võrreldes 1994 aastaga on jaemüügi apteekide käive 1997. aastal suurenenud ligi 3 korda (tabel 2), ravimite käive on kasvanud 312%. 1994/1995 oli apteekide brutokäibe kasv 61%, 1995/1996 33% ning 1996/1997 36%. Ravimite käibe tõus oli 1994/1995 71%, 1995/1996 34% ja 1996/1997 37%.

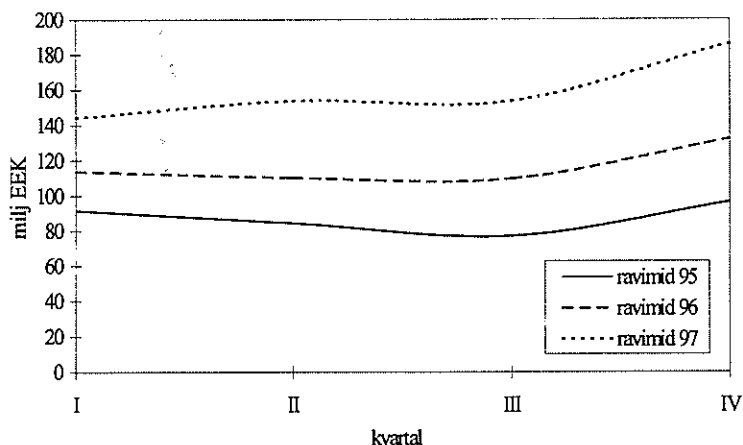
Ravimite koguhulgas suureneb aasta aastalt retseptiravimite osakaal. Kui 1996 aastal oli eelneva aasta aastaga võrreldes tõus 38% siis 1997 aastal võrreldes 1996 aastaga oli tõus juba 42%.

Sellise retseptiravimite osakaalu suurenemise üheks põhjuseks on järk järguline üleminek registreeritud ravimitele mis reeglina on kallimad kui seni massiliselt kasutusel olnud Ida-Euroopa päritoluga ravimid. Teise põhjusena võiks välja tuua riiklike regulatsioonisüsteemide karmistumise, mis määravad ravimite väljastamise tingimused nii hulгимүүija kui ka apteegi tasandil.

Andmed Eesti keskmise apteegi kohta on toodud tabelis 3.

	1994	1995	1996	1997
Apteekide brutokäive	242601,9	391743,9	520546,8	710858,1
Ravimid	204459,5	348790,1	465848,9	637768,1
Retseptiravimid	115806,0	191678,6	264362,0	376378,7
Soodusravimid	80859,0	131136,4	191923,8	310115,6
Haigekassa poolt tasutud	83792,4	103085,8	143247,7	229981,6
Patsiendi poolt tasutud	8962,7	28409,5	48676,1	80134,1
Muu kaup	23329,7	42953,5	60159,5	73089,9

Tabel 2. Apteekide käibestruktuur tuhandetes kroonides 1994-1997

Joonis 1. Ravimite käive kvartalite kaupa 1995-1997

Ravimite käive muutub sesoonselt (joonis 1). Tavaliselt III kvartalis (juuli, august, september) ravimite käive väheneb ning hakkab taas tõusma aasta viimastel kuudel koos külmade ilmade saabumisega. Erinevalt eelnevatest aastatest ei vähenenud ravimite käive apteekides 1997 aasta III kvartalis, vaid jäi II kvartaliga samale tasemele. Muu apteegikauba käive aastaajast ei sõltu.

Allasutuste (haruapteegid, müügipunktid) käivet näitas 1995 aastal 115 apteeki, 1996 aastal 104 apteeki ja 1997 aastal 103 apteeki. Allasutused annavad neid omavate apteekide käibest järjest suurema osa. Suurim näitaja allasutuse käibe osast apteegi brutokäibes oli 1995 - 81,4%, 1996 - 91,6% ja 1997 - 91,3%. Sellest nähtub, et mõni apteek saab prak-

tiliselt kogu oma käibe haruapteegi ja/või müügipunkti(de) tegevusest.

Veterinaarravimite müügiga tegeles 1995 aastal 119 apteeki, 1996 aastal 114 apteeki ja 1997 aastal 116 apteeki. Veterinaarravimite kogukäive oli 1995 aastal 3627,2 tuhat krooni, 1996 aastal 4392,2 tuhat krooni ja 1997 aastal 4814,1 tuhat krooni. Suurimad näitajad veterinaarravimite osast ravimite käibes olid 1995 - 41,8%, 1996 - 52,3 % ja 1997 - 43,2%. Veterinaarravimite müügiga tegelevates apteekides oli veterinaarravimite käive keskmiselt 1995 - 30,48 tuhat krooni, 1996 - 38,53 tuhat krooni, 1997 - 41,50 tuhat krooni. Veterinaarravimitega võiks tegeleda oluliselt enam apteekte kui praegu. Kahjuks on nii mõneski

apteegis ekslikult juurdunud teadmine, et veterinaarravimite müük humanapteegis ei ole lubatud. Selline arvamus on väär ning soodustab omakorda veterinaarravimite müüki väljaspool apteekte.

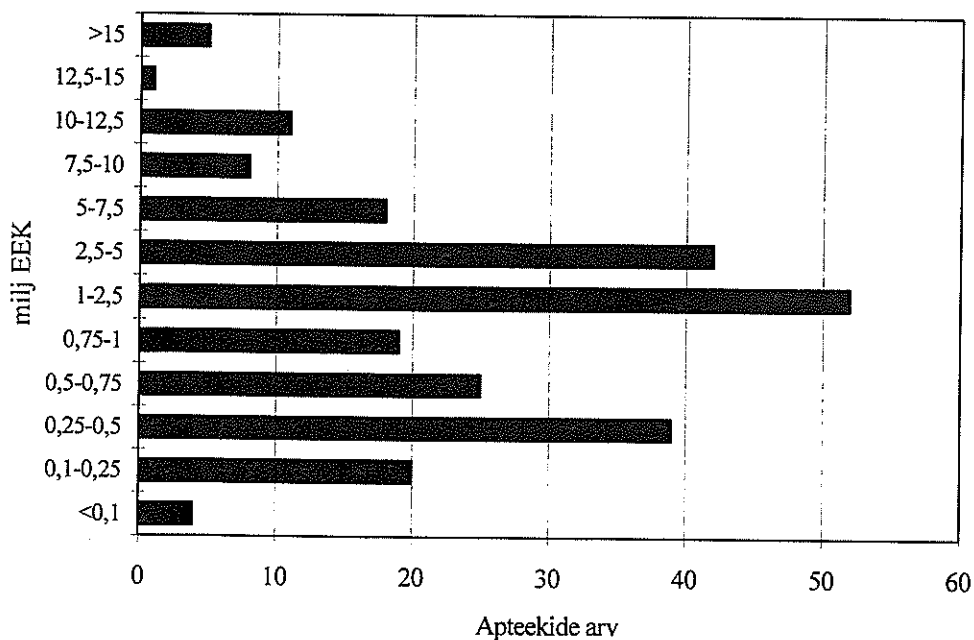
Raviasutustele müüs 1995 aastal ravimeid 170 apteeki kokku 7,4 miljoni krooni eest; 1996 aastal 164 apteeki 7,9 miljoni krooni eest ja 1997 aastal 176 apteeki 17 miljoni krooni eest. Jaemüügiapteekidest asutustele müügi osa tõusis märgatavalt 1997 aastal kui Sotsiaalministri määrusega nr 27 kinnitati asutuste nimekiri, kellele ravimite hulгимүүigiettevõtetel on lubatud ravimeid müüa. See korrastas ravimiturгу, kuna hulгимүүijad võivad ravimeid müüa ainult apteekidele, teistele hulгимүүigiettevõtetetele ja asutustele, mille nimekirja

RAVIMIAMETI RINGKIRI

	1995	%	1996	%	1997	%
brutokäive	1710,67		2248,58		2913,35	
sellest ravimid	1523,1	89,0	1990,81	88,5	2613,8	89,7
käsimüügiravimid	673,18	44,2	842,29	43,3	972,63	37,2
retseptiravimid	837,02	55,8	1129,75	56,7	1602,74	61,3
muud kaubad	187,57	11,0	257,77	11,5	270,6	10,3
allasutuste käive	564,64	33,0	919,97	40,9	1197,79	41,1
soodustusega väljastatud ravimid	572,75		820,19		1270,97	
patsiendi poolt tasutud	124,06	21,5	208,0	25,4	345,32	27,2
haigekassa poolt tasutud	450,16	78,5	612,19	74,6	925,65	72,8
taxa ekstemporaalsest retseptuurist	8,69		7,51		5,72	
taxa jaendustöödest	7,91		5,59		3,61	
retseptide koguarv	16,31		16,51		15,77	
soodustusega retseptid	6,49	39,8	8,18	49,5	10,35	65,6
proviisoreid	2,7		2,7		2,8	
farmatseute	1,8		1,8		1,9	
muud personali	2,1		2,1		2,1	
kauba ringluskiirus	35,2 päeva		32,6 päeva		30,5 päeva	
kaubavarud	230,82		286,68		345,97	
ravimite osa kaubavarudest	173,35	75,1	220,54	76,9	293,73	84,9
müük raviasutustele	43,47	2,5	48,87	2,2	96,88	3,3
käive töötaja kohta	258,4		339,7		348,2	

Tabel 3. Eesti keskmine apteek 1995-1997

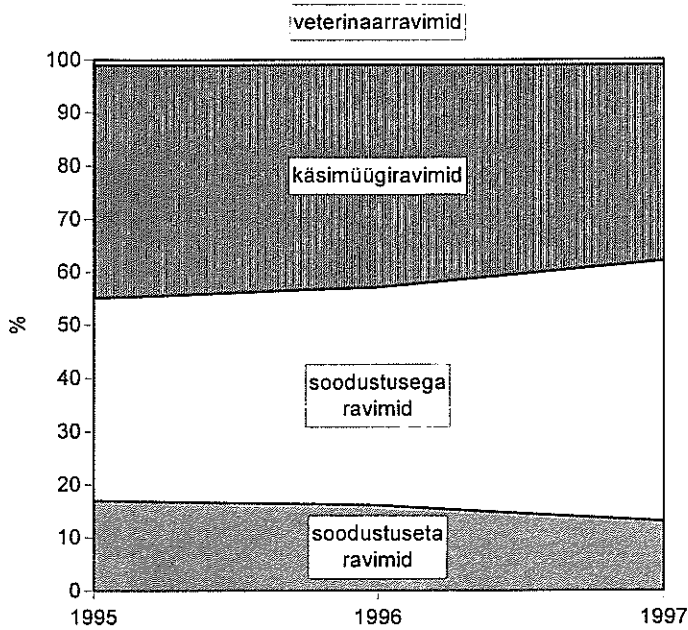
▣ rahalised näitajad on toodud tuhandetes kroonides, retseptide arv tuhandetes tükides

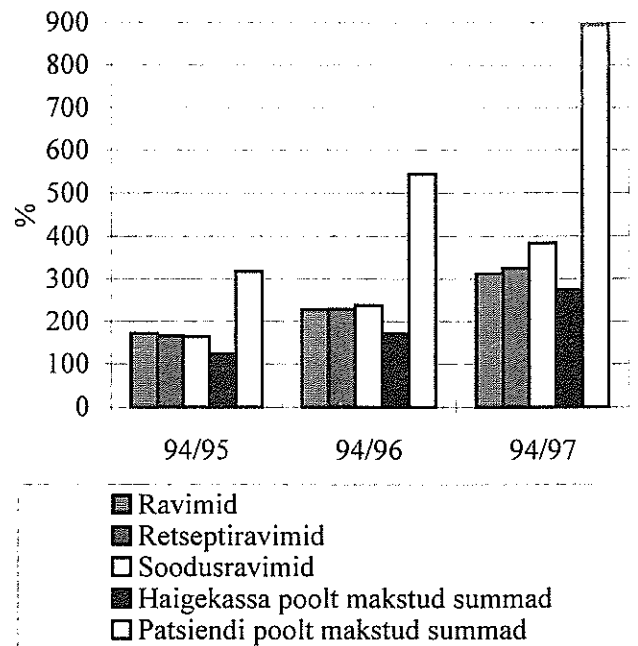
Suurte ja väikeste apteekide käibe vahe on märkimisväärne. 1997 aastal oli suurima ja väikseima apteegi käibe vahe 307 kordne, 1996 aastal 231 kordne ja 1995 aastal 323 kordne (joonis 2).

Ligi poolte apteekide aastakäive jääb vahemikku 1-10 miljonit krooni. Kõige rohkem on 1-2,5 miljoni kroonise aastakäibega apteekide - 52. Joonisel 2 toodud graafikul on objektiivsuse huvides arvesse võetud ainult terve aasta tegutsenud apteegid.

Joonis 2. Apteekide jagunemine aastakäibe alusel 1997 aastal

Joonis 3. Ravimite jaotus 1995-1997

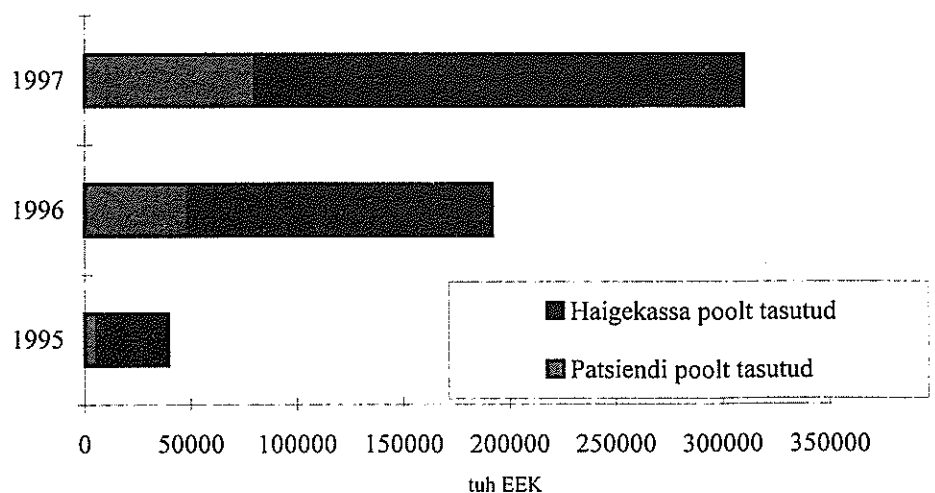
Joonis 4. Muutused ravimite käibestruktuuris aastatel 1994-1997

II Soodustingimustel väljastatud ravimid

Kui 1995 moodustasid kõigist müüdud ravimitest kõige suurema osa (44%) käsimüügiravimid, siis 1997 andsid ligi poole (49%) ravimite käibest soodustingimustel väljastatud ravimid (joonis 3). Retseptiravimite osakaal üldisest ravimitele kulutatud summast on tõusnud igal aastal. Seejuures on vähenenud pidevalt ilma soodustusega väljastatud ravimite osakaal retseptiravimitest. Sellise ravimite üha suureneva soodustingimustel väljakirjutamise üheks olulisemaks põhjuseks on kindlasti ka soodusravimite väljastamise korra muudatused võrreldes esimese sooduskorraga 1993 aastast.

Soodustingimustel väljastatud ravimitele kulutatud summa kokku on toodud tabelis 2 ning joonisel 5.

Igal aastal suurenevad haigekassa poolt ravimite kompenseerimiseks tehtavad kulutused. Samas oluliselt enam kui haigekassa kulutused on tõusnud patsiendi osa soodustingimustel väljastatud ravimite eest tasumisel (joonis 4) ning on arvata, et patsiendi omavastutuse osa suureneb veelgi.

Joonis 5. Soodustingimustel väljastatud ravimid 1995-1997

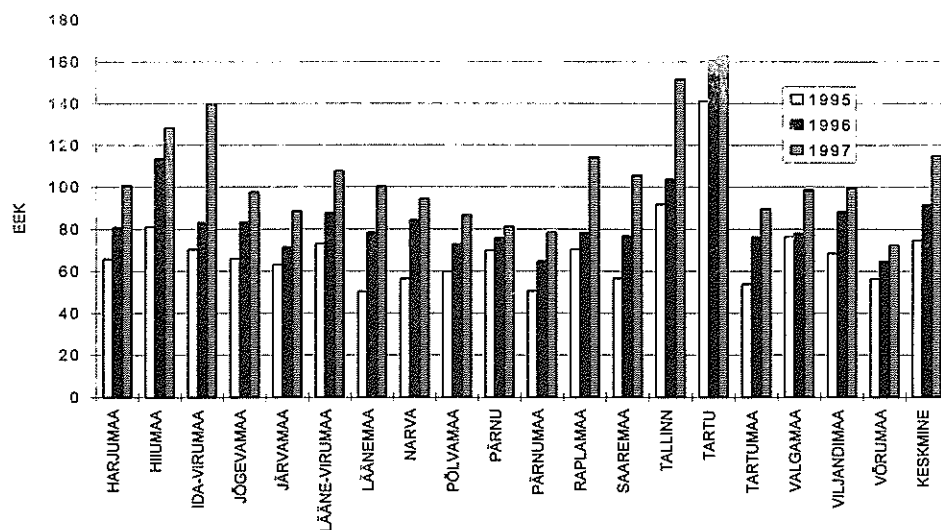
Ravimite hinnaga paralleelselt tõuseb ka keskmine soodusretsepti maksumus (joonis 6). Põhjusi selleks on mitmeid. Hetkel toimub Eestis järkjärguline üleminek ainult registreeritud ravimite kasutamisele. Alates 1. jaanuarist 1999 peaksid olema kõik ravimipositsioonid kinni - see tähendab, et alates sellest kuupäevast võib Eestisse importida ainult Ravimiameti poolt registreeritud ravimeid. Seega peaksid turult kaduma tõestamata efektiivsuse- ja madala kvaliteediga ravimid, mis tihtipeale on odavamad kui nn. "kvaliteetravimid". Samal ajal on ka arstid hakanud välja kirjutama järjest enam kaasaegsemaid, esmapilgul kallimana tunduvaid ravimeid. On tões-

tatud, et selliste ravimite toime on efektiivsem, ravi kestab lühemat aega ning tuleb lõppkokkuvõttes odavam.

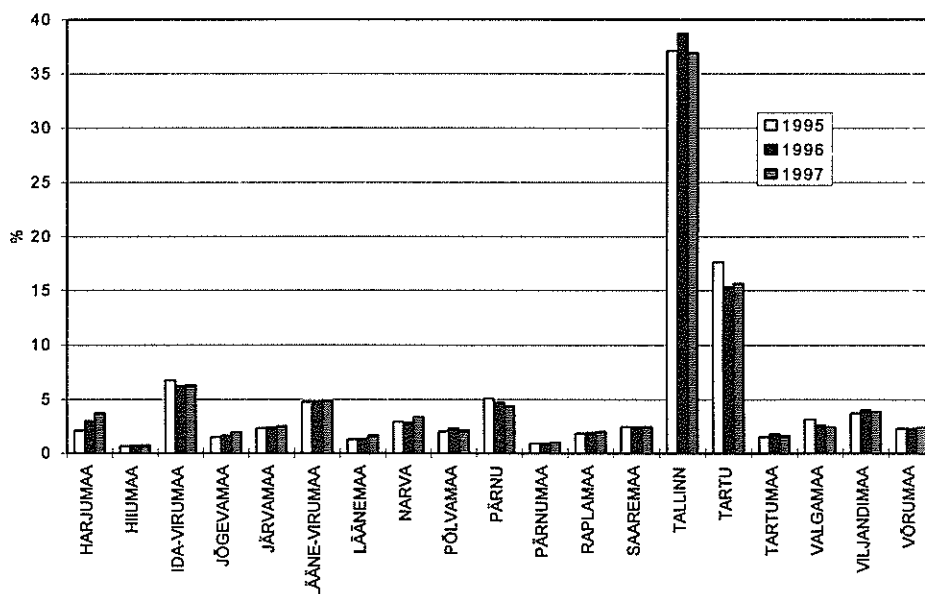
Kõige enam kirjutatakse välja ja ostetakse soodustingimustel ravimeid Tallinnas ja Tartus (joonis 7), kuna neis linnades asuvad Põhja- ja Lõuna-Eesti meditsiinikeskused, töötab enamus oma ala tippspetsialiste ning elab ka kõige rohkem inimesi. Lisaks nende linnade alalistele elani-kele, külastavad siinseid arste patsiendid üle kogu Eesti. Kindlasti ei näita toodud joonis seda, et tallinlased ja tartlased on haigemad kui ülejäänud Eesti elanikkond.

III *Taxa laborum*

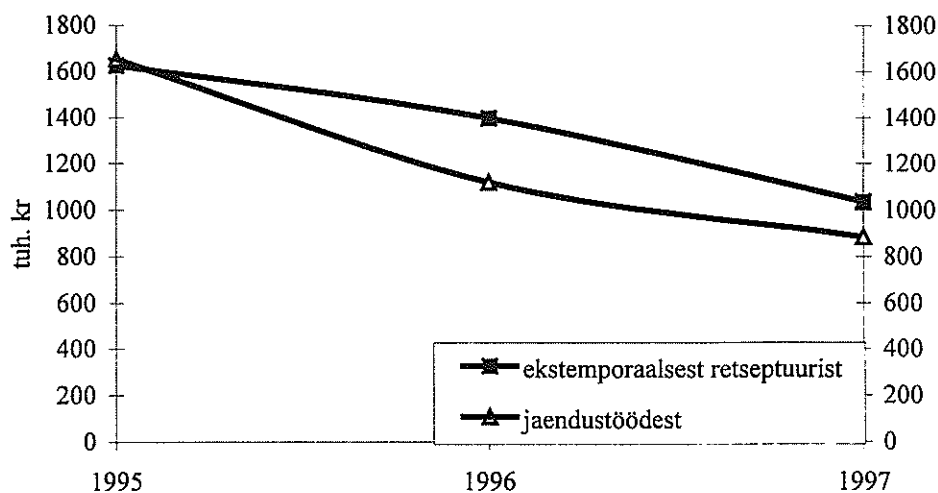
Nii jaendustöid kui ka ekstemporaalset ravimite valmistamist jääb Eesti apteekides järjest vähemaks. 1995 aastal saadi teenustasu rohkem jaendustöödest kui ravimite valmistamisest. Võrreldes 1995 aastaga langes 1996 aastal jaendustööde maht 1,6 miljoni kroonilt 1,1 miljoni kroonini ehk 31% võrra. 1995 aastal moodustas ravimite valmistamise eest võetav teenustasu 49% kogu *taxa laborumist*. 1996 aastal oli sama näitaja 55% ja 1997 aastal 53%. Põhiliselt valmistatakse välispidiseid ravimeid erinevaid salve ja loksutisi, aga ka lahuseid ja mikstuure. Silmatilkade ja süsteravimite valmistamiseks jaemüügi-apteekides vajadus praktiliselt puudub. Samuti puuduvad enamuses apteekides hetkel nende valmistamiseks ka nõuetekohased tingimused.

Joonis 6. Keskmise soodusretsepti maksumus maakondades ja linnades 1995-1997

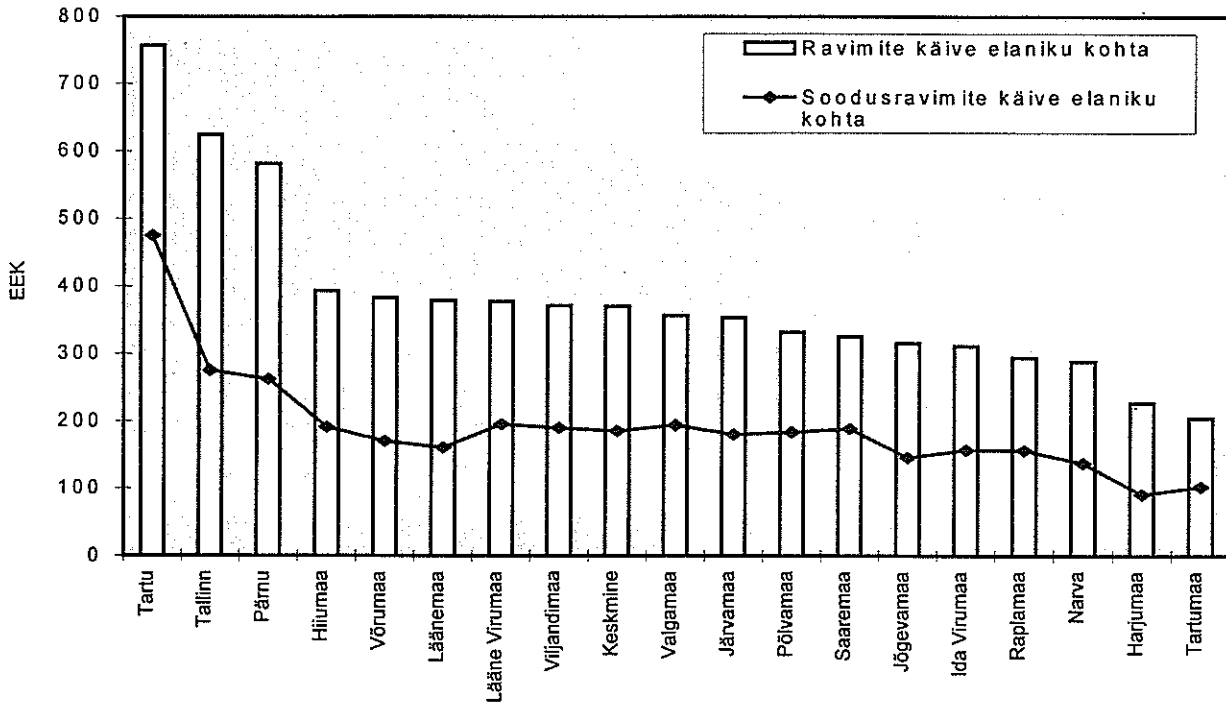

Joonis 7. Soodusravimite käibe (patsient+haigekassa) jaotus maakondade ja linnade kaupa 1995-1997

Joonis 8. Taxa laborum ekstemporaalsest retseptuurist ja jaendustöödest

IV Ravimite kasutamine elaniku kohta

Joonis 9. Ravimite ja soodustingimustel väljastatud ravimite kasutamine elaniku kohta ostupaiga alusel 1997 aastal

Ravimite keskmine käive elaniku kohta 1997 aastal on võrreldes 1995 aastaga tõusnud 138 krooni s.o. 59% võrra. Tallinnas on käive elaniku kohta kasvanud 301 krooni ehk 94% ning Tartus 345 krooni ehk 84% võrra.

Jooniselt 9 nähtuv soodusravimite käive elaniku kohta ei väljenda patsiendi poolt tasutud rahasummat, vaid apteegist väljastatud soodusravimi hinna alusel

arvutatud suhet.

Keskmine soodusravimite käive elaniku kohta on 1995 aastaga võrreldes tõusnud 98 krooni võrra ehk 112%.

Keskmisest kõrgem on soodusretsepti maksumus Tartus, Tallinnas ja Pärnus. Samas Harjumaal ja Tartumaal on see kõige madalam. Ilmselt sooritavad enamik Harjumaa ja Tartumaa elanikest oma ravimiostud maakonnalinnas.

V Võrdlus teiste maadega

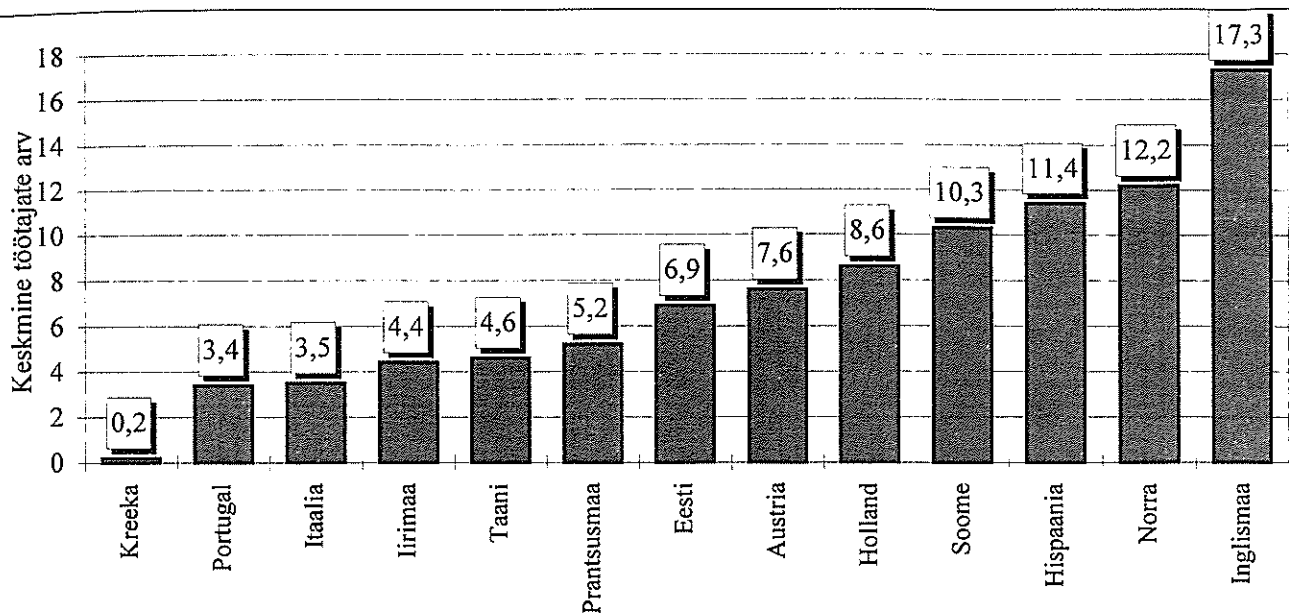
	milj. elanikku	apteeke	tuhat elanikku / apteegi kohta
Prantsusmaa	58	22 500	2,578
Kreeka	10	9 050	1,105
Itaalia	57	1 605	3,551
Portugal	10	2 528	3,955
Hispaania	39	18 909	2,062
Eesti	1,5	251	5,98

Tabel 4. Elanike arv apteegi kohta erinevates maades

- Jaemüügiapteekide arv Eestis seisuga 1. jaanuar 1998
- Teiste maade andmed seisuga oktoober 1997 (Wholesaling & Distribution of Pharmaceuticals, Amsterdam, 19-20.01.1998 andmetel)
- Andmed Eesti rahvastiku kohta on seisuga 01.01.97 Statistikaameti andmetel

	miljardit U.S.\$	miljonit U.S.\$ apteegi kohta
Prantsusmaa	13,965	0,62
Itaalia	8,600	0,54
Hispaania	4,875	0,26
Kreeka	1,751	0,19
Portugal	1,727	0,68
Eesti	0,049	0,17

Tabel 5. Apteekide aastane kogukäive ning keskmine käive apteegi kohta erinevates riikides 1997 (U.S.\$)

Joonis 10. Keskmine töötajate arv apteekides (Pharmaceutical Group of the EU 1994 aasta andmetel)

Eesti kohta toodud arv 251 (tabel 4) näitab ainult apteekide arvu, arvestamata apteegi allasutusi. Juhul kui lisada siia 96 olemasolevat haruapteeki ja 45 müügipunkti, siis tuleks elanike arv apteegi kohta Eestis keskmiselt 3826. Seega esmapilgul tabelit

silmitsedes võib jääda mulje, et Eesti on kaetud suhteliselt hõreda apteegivõrguga. Liites apteekidele juurde haruapteegid ning müügipunktid on Eesti Euroopa keskmisel tasemel.

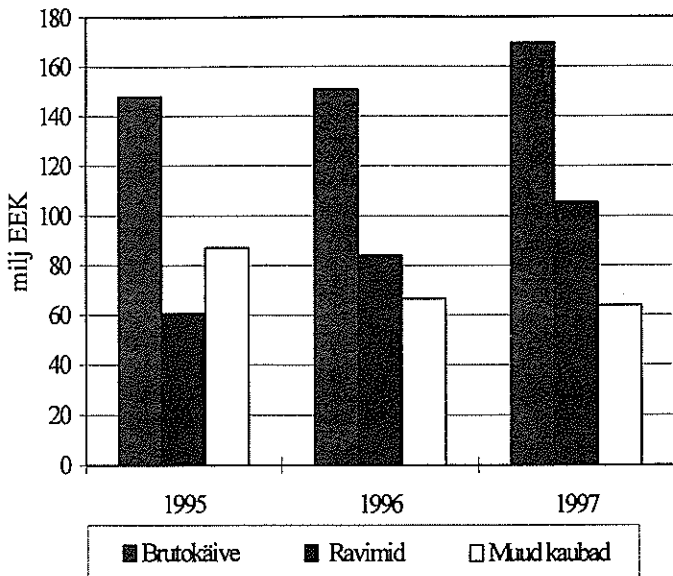
VI Haiglaapteegid

Analoogiliselt jaemüügiapteekidega tõuseb ka haiglaapteekide käive aastast aastasse (joonis 11, tabel 6). Seejuures on ravimite osa kogukäibest tõusnud 41,1%-lt 1995 aastal 62,3%-ni 1997 aastal. Kuigi haiglaapteegi keskmine käive järjest suureneb, väheneb üha enam töötajate arv (eriti mitte erialase personali osas) ning tõuseb käive ühe töötaja kohta (tabel 6). Ilmselt on personali pideva vähenemise põhjuseks asjaolu, et ravimite ekstemporaalse valmistamise maht väheneb pidevalt ning paljud haiglaapteegid on lõpetanud steriilsete ravimite valmistamise. Viimasel aastal juurde loodud haiglaapteegid on enamasti I kategooria apteegid, s.t. käitlevad ainult valmisravimeid. Tavaliselt töötab sellises apteegis vaid üks inimene, enamasti proviisor.

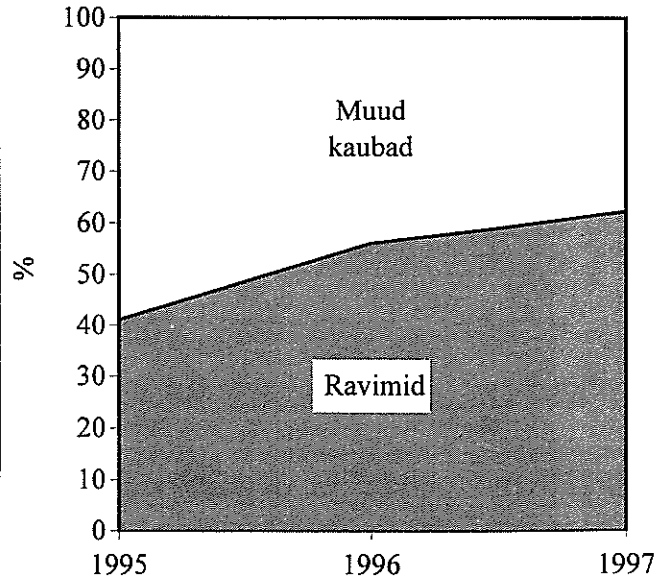
Keskmise haiglaapteegi kaubarud on suhteliselt stabiilsed kuid kuna ravimite päevakäive on tõusnud, siis on suurenenud ka ringluskiirus haiglaapteegis.

	1995	1996	1997
Brutokäive	3219,3	3019,0	3389,9
Sellest ravimeid	1322,5	1685,3	2111,0
Muu kaup	1896,8	1333,6	1278,9
Proviisoreid	2,2	2,1	1,9
Farmatseute	1,9	1,4	1,4
Muu personal	4,0	2,0	1,8
Kaubavaru perioodi lõpuks	341,8	348,1	336,4
Sellest ravimeid	238,0	260,3	252,6
Käive töötaja kohta	322,6	447,1	527,4
Ravimite päevakäive	3,6	4,6	5,8
Ringluskiirus	100,8 päeva	77,9 päeva	67,2 päeva
	46 apteeki	50 apteeki	50 apteeki

Tabel 6. Keskmine haiglaapteek 1995-1997

Joonis 11. Haiglaapteekide käive 1995-1997

Joonis 12. Haiglaapteekide käibestruktuur 1995-1997

VII Statistiliste andmete laekumine

Toodud andmete objektiivse interpreteerimise huvides olgu siinkohal ära toodud vaadeldud kolme aasta jooksul oma statistikat Ravimi- ametile saatnud apteekide arv maakondade kaupa (tabel 7). Kahjuks ei ole ühelgi aastal õnnestunud saada jaemüügi apteekidelt andmeid sajaprotsendiliselt. See asjaolu on kindlasti vähesel määral mõjutanud ka saadud tulemit. Üldist apteekide arengusuundade jälgimist, mis on toodud ka käesolevas ringkirjas, see siiski seganud ei ole. Haiglaapteegid on statistiliste aruannete esitamisel olnud väga korrektsed ning vaadeldud perioodil nende kohta toodud tulemused põhinevad 100%-liselt kõikide haigla- apteekide andmetel.

Tabel 7. Käesoleva statistilise ülevaate koostamise aluseks olnud andmete laekumine maakondade kaupa 1995-1997

	1995		1996		1997	
	JAE	HAIGLA	JAE	HAIGLA	JAE	HAIGLA
Harjumaa	14	2	15	2	18	2
Hiiumaa	3	0	4	0	4	0
Ida-Virumaa	17	5	18	6	19	6
Jõgevamaa	10	0	9	1	9	1
Järvamaa	9	1	10	1	10	1
Lääne-Virumaa	18	1	19	1	19	1
Läänemaa	7	1	7	1	6	1
Narva	5	1	5	1	5	1
Põlvamaa	10	1	10	1	9	1
Pärnu	5	1	5	1	7	1
Pärnumaa	11	0	11	0	11	0
Raplamaa	10	1	9	1	9	1
Saaremaa	8	2	8	2	8	2
Tallinn	42	16	43	16	45	17
Tartu	16	7	18	9	19	8
Tartumaa	14	1	13	1	12	1
Valgamaa	9	2	9	2	10	2
Viljandimaa	13	3	13	3	13	3
Võrumaa	8	1	8	1	11	1
Kokku	229	46	234	50	244	50